

دانشگاه عالی تعلیمات

رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی

عنوان پایان نامه:

تاریخ، جغرافیا و مشاهیر کرج ابودلف

استاد راهنما:

دکتر عبدالرحیم قنوات

استاد مشاور:

دکتر علی غفرانی

تهیه کننده:

سکینه مهدویان

زمستان ۱۳۸۹

تقدیم بہ

شاہکار آفرینش، فرشتہ محبت مادر عزیزم او کہ قلب مہربانش کرمی بخش وجودم و ترنم کلامش
روشنی بخش خطہ خطہ زندگیم بودہ و ہست

ہمراہ با یک دنیا محبت بہ مہربا ترینم

تقدیم بہ

بزرگو ترین عزیز جانم، روح ایثار و آینہ استواری پدر بزرگو ارم کہ وجودش مالالال از کرمی و
مہربانی است

درخت حیاتش جاودانہ سبز باد

تقدیم بہ

برادران و خواہران عزیزم

کہ ہمراہان راستین زندگیم بودہ اند و دفتر زندگیم در کنار وجود کرمشان ورق می خورد.

باسپاس فراوان از استاد بزرگوار

جناب آقای دکتر عبدالرحیم قنوت

که در وجود او صبر و متانت یک محقق و نگاه یک اندیشمند را به نظاره نشستم. او که ردای استادیش به زیور دانش و بردباری آراسته است. بخدمت‌های محبت‌هایشان را فراموش نخواهم کرد.

باسپاس فراوان از استاد ارجمند

جناب آقای دکتر علی غفرانی

که با بصیرت علمی و زحمات بسیار در به ثمر رسیدن این تحقیق مرا مورد لطف خویش قرار دادند و همواره سنگ صبورم بودند و با سعه صدر خود، در راهنمایی من کوشیدند.

بسمه تعالی

عنوان پایان نامه: تاریخ، جغرافیا و مشاهیر کرج ابودلف

نام نویسنده: سکینه مهدویان

دانشکده: الهیات و معارف اسلامی	گروه: تاریخ و تمدن ملل اسلامی	رشته تحصیلی: تاریخ و تمدن ملل اسلامی
تاریخ تصویب: ۸۸/۶/۱۴	تاریخ دفاع: ۱۳۸۹/۱۱/۱۲	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد ● دکتری ○		تعداد صفحات: ۱۷۶

چکیده پایان نامه :

کرج ابودلف در ایالت جبال و در حد فاصل بین همدان و اصفهان بوده، یعنی در منطقه ای که در حال حاضر در محدوده استان مرکزی و نزدیک اراک واقع است. از روزگار پیش از اسلام تا به امروز، نام آن با تغییراتی مواجه شده و امروزه به نام آستانه مشهور است.

تجزیه و تحلیل های تاریخی نشان می دهد که این شهر در دوره فتوحات مسلمانان، دچار صدماتی شده و رونق اولیه خود را از دست داده است؛ اما در عصر خلافت عباسیان، به کمک خاندان عجل دوباره رونق گرفت. این شهر به مرکز حکومت این خاندان تبدیل شد و یک دوره آبادانی و توسعه را تجربه نمود. ولی به مرور زمان و در مسیر حوادث تاریخی ناحیه جبال، دستخوش تحول گردید؛ از دوره تسلط مغول، اهمیت خود را از دست داد و به روستایی ویران مبدل شد؛ اما از دوره صفویه دوباره روی به آبادانی نهاد.

بررسی وضعیت دینی و مذهبی این شهر نشان می دهد که در برهه هایی تشیع در آن رونق داشته است و حتی برخی از حکمرانان بنی عجل به تشیع متمایل بوده اند. وجود بقاع متبرکه اولاد امام علی (ع) این موضوع را تأیید می کند. بازخوانی حیات مشاهیر این شهر نیز رونق علم و اندیشه در آن را نمایان می سازد. در منابع مختلف، بیش از هفتاد شخصیت کرجی یافت شده که بیشتر آنان محدث یا فقیه بوده اند. وجود این عده قابل ملاحظه از علماء و دانشمندان که برخی از آنان از برجستگی و شهرت فراوان برخوردار بوده اند، اهمیت علمی این شهر را در دوره هایی نمایش می دهد.

کلید واژه:	امضای استاد راهنما:
۱. کره	تاریخ:
۲. کرج ابودلف	
۳. بنی عجل	

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۱	تبیین موضوع
۲	پیشینه تحقیق
۴	سؤالات تحقیق
۴	فرضیه های تحقیق
۴	ضرورت و اهداف تحقیق
۵	روش انجام تحقیق
۵	ساختار تحقیق
۶	بررسی منابع و مآخذ
۱۱	فصل اول: جغرافیایی تاریخی کرج ابودلف
۱۲	موقعیت جغرافیایی کرج ابودلف
۱۴	وجه تسمیه و تطور نام کرج در طول تاریخ
۱۷	کرج در گذر تاریخ
۱۹	آب و هوای کرج ابودلف
۲۱	مسافت کرج ابودلف تا شهرهای مهم ناحیه جبال
۲۲	فصل دوم: تاریخ کرج ابودلف
۲۳	کرج در دوره فتوحات و خلافت امویان
۲۵	خاندان عجل و ابومسلم خراسانی
۲۸	حکومت عجلیان در کرج
۲۹	ابودلف قاسم بن عیسی عجلی (حک: حدود ۲۱۰- حدود ۲۲۵ق/ ۸۲۵- ۸۴۰ م)
۳۶	عبدالعزیز بن ابودلف (حک: ۲۲۶-۲۶۰ق/ ۸۴۰-۸۷۳ م)
۳۹	دلف بن عبدالعزیز بن ابودلف (حک: ۲۶۰-۲۶۵ق/ ۸۷۳-۸۷۸ م)
۴۱	احمد بن عبدالعزیز بن ابودلف (حک: ۲۶۵-۲۸۰ق/ ۸۷۸-۸۹۳ م)

.....	عمر بن عبدالعزیز بن ابودلف (حک: ۲۸۰-۲۸۳ق/۸۹۳-۸۹۶ م)	۴۶
.....	حارث بن عبدالعزیز بن ابودلف (حک: ...-۲۸۵ ق/...-۸۹۸ م)	۴۸
.....	بکر بن عبدالعزیز بن ابودلف (حک: ...-۲۸۵ ق/...-۸۹۸ م)	۴۹
.....	صاحب منصبان اداری در حکومت امرای عجل	۵۲
.....	کرج بعد از آل ابودلف تا اوایل دوره صفویان	۵۵
.....	کرج ابودلف در دوره زیاریان	۵۵
.....	کرج ابودلف در آغاز دولت آل بویه	۵۶
.....	کرج ابودلف در دوره بنی کاکویه و غزنویان	۵۸
.....	کرج ابودلف در دوره حکومت سلجوقیان	۶۰
.....	کرج ابودلف در دوره حکومت خوارزمشاهیان و مغولان	۶۱
.....	کرج ابودلف در دوره حکومت تیموریان و صفویان	۶۳
.....	فصل سوم: اوضاع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کرج ابودلف	۶۴
.....	وضعیت دین و مذهب در کرج ابودلف	۶۵
.....	آثار و ابنیه تاریخی	۶۹
.....	قلعه ابودلف	۷۰
.....	قلعه فرزین	۷۰
.....	گورستان بَغسار	۷۱
.....	زاویه شیخ محمود کرجی	۷۲
.....	بقعه‌ها	۷۳
.....	وضعیت اقتصادی کرج ابودلف	۸۰
.....	خراج کرج ابودلف	۸۲
.....	فصل چهارم: مشاهیر کرج ابودلف	۸۴
.....	ابراهیم بن اُبی ذر کرجی	۸۷
.....	ابراهیم بن احمد بن محمد کرجی	۸۷
.....	ابراهیم بن عبدالکریم بن حسن کرجی	۸۷

۸۸	.....	ابراهيم بن على بن احمد كرجى
۸۸	.....	ابوالحسين كرجى
۸۸	.....	ابوطاهر بن فضلان بن حامد كرجى
۸۹	.....	احمد بن حسن بن احمد كرجى
۸۹	.....	احمد بن حسن كرجى
۸۹	.....	احمد بن عبدالرحمن بن محمد كرجى
۹۰	.....	احمد بن عُمارة بن حجاج كرجى
۹۰	.....	احمد بن محمد بن احمد كرجى
۹۱	.....	احمد بن محمد بن يزيد كرجى
۹۲	.....	احمد بن محمد بن عبدالكريم كرجى
۹۲	.....	ادريس بن عباس كرجى
۹۲	.....	ثامر بن سعد بن ثامر كرجى
۹۳	.....	حسن بن احمد بن حسن كرجى
۹۳	.....	حسن بن عبد الكريم بن حسن كرجى
۹۴	.....	حسن بن عبدالكريم بن حسن بن عبدالكريم كرجى
۹۴	.....	حسين بن عبدالكريم بن حسن كرجى
۹۵	.....	حسين بن على بن حسين كرجى
۹۵	.....	رزق الله بن محمد بن عبدالملك كرجى
۹۵	.....	زكريا بن عَصَّام بن زكريا كرجى
۹۶	.....	سليمان بن محمد بن حسين كرجى
۹۷	.....	عبدالحكيم بن مظفر بن احمد كرجى
۹۷	.....	عبدالرحمن بن محمد بن عبدالكريم كرجى
۹۸	.....	عبدالكريم بن حسن بن على كرجى
۹۹	.....	عبدالكريم بن حسن بن كريم كرجى
۹۹	.....	عبداللطيف بن محمد بن عبدالكريم كرجى
۹۹	.....	عبدالله بن محمد بن عبدالكريم كرجى

- ١٠٠ ..... عبدالواحد بن عبدالملک بن محمد کرجی
- ١٠١ ..... عزالدین کرجی
- ١٠١ ..... علی بن ابراهیم بن عبدالله کرجی
- ١٠٢ ..... علی بن ابراهیم بن علی کرجی
- ١٠٢ ..... علی بن احمد کرجی
- ١٠٢ ..... علی بن احمد بن محمد کرجی
- ١٠٢ ..... علی بن حسن بن علی وقفی
- ١٠٣ ..... علی بن حسین بن علی کرجی
- ١٠٣ ..... علی بن محمد کرجی
- ١٠٣ ..... علی بن هبة الله بن محمد کرجی
- ١٠٣ ..... عمر بن احمد بن حسین کرجی
- ١٠٤ ..... عمر بن کرجی
- ١٠٤ ..... عمر بن یحییٰ بن عمر کرجی
- ١٠٥ ..... قاسم بن عیسیٰ بن ادريس
- ١١٥ ..... مجدالدین محمد کرجی
- ١١٥ ..... محمد بن ابراهیم بن علی کرجی
- ١١٦ ..... محمد بن احمد بن محمد کرجی
- ١١٦ ..... محمد بن حسین بن چهار بُختان
- ١١٨ ..... محمد بن حیویه بن المؤمن کرجی
- ١١٨ ..... محمد بن سهل کرجی
- ١١٩ ..... محمد بن عبدالکریم بن حسن کرجی
- ١٢٠ ..... محمد بن عبدالله بن بندار کرجی
- ١٢٠ ..... محمد بن عبدالملک بن محمد کرجی
- ١٢٢ ..... محمد بن علی کرجی
- ١٢٢ ..... محمد بن عیسیٰ کرجی
- ١٢٣ ..... محمد بن محمد بن داود کرجی

۱۲۳	.....	مکی بن منصور بن علان کرجی
۱۲۵	.....	وائلة بن أسقع کرجی
۱۲۶	.....	جمع بندی
۱۲۸	.....	نقشه ها و تصاویر
۱۴۶	.....	منابع و مأخذ

فهرست نقشه ها و تصاویر

- ۱۲۹ ..... نقشه ایالت جبال
- ۱۳۰ ..... نقشه ایران
- ۱۳۱ ..... زیارتگاه سهل بن علی در سال ۱۳۰۹ قمری
- ۱۳۲ ..... نمایی از خارج امامزاده سهل بن علی
- ۱۳۳ ..... نمایی از ورودی امامزده سهل بن علی
- ۱۳۴ ..... زاویه شیخ محمود کرجی
- ۱۳۵ ..... نمایی از بیرون قلعه آقا حمید
- ۱۳۶ ..... نمایی از داخل قلعه آقا حمید
- ۱۳۷ ..... قلعه آقا حمید
- ۱۳۸ ..... بقعه پیر اسماعیل
- ۱۳۹ ..... بقعه طوغان ترک
- ۱۴۰ ..... سفال‌های یافت شده از قلعه ابودلف
- ۱۴۱ ..... بقعه امامزادگان جعفر بن علی و فضل بن جعفر
- ۱۴۲ ..... خرابه های قلعه بالمان
- ۱۴۳ ..... قلعه بالمان
- ۱۴۴ ..... نمایی از شهر آستانه و کوههای اطراف

علائم اختصاری

رجوع کنید	ر.ک
جلد	ج
حدود	ح
حکومت	حک
صفحه	ص
صلّ الله عليه و آله و سلم	(ص)
عليه السلام	(ع)
قمری	ق
شمسی	ش
میلادی	م
متوفی	م:

مقدمه

تبیین موضوع

یکی از شهرهای قدیمی ایران کرج ابودلف است. این شهر در گذشته جزئی از بلاد پهناور جبال بود و در میانه راه همدان به اصفهان قرار داشت. نام این شهر در دوران قبل از اسلام، کره و بوهین کره بود. با ورود یکی از اعضای قبیله بنی عجل به نام ابودلف، در دوران خلافت هشام بن عبدالملک به این منطقه، این شهر به کرج ابودلف معروف گردید. این خاندان از حدود سال ۲۱۰ تا ۲۸۵ ق امارت این شهر و نواحی اطراف آن را بر عهده داشتند و در طی این مدت شهر کرج، مهد مداحان و شعرای فارسی و عربی زبان بود که علت آن را باید در گشاده‌رویی و بذل و بخشش‌های بی شائبه خاندان عجل نسبت به شعراء دانست. این شهر در تاریخ آل بویه، به‌ویژه در ابتدای این دولت، نیز نقش به‌سزایی داشته است. در قرون ششم و هفتم هجری، کرج به‌واسطه رودی که از کنار آن می‌گذشت به کهرود تغییر نام یافت و از قرن دهم به بعد، به آستانه امامزاده سهل بن علی معروف گردید.

در این پایان‌نامه سعی شده است، موقعیت جغرافیایی این شهر، اعم از اینکه در گذشته شامل کدام محدوده بوده و امروزه کدام یک از شهرها یا روستاهای واقع در میان راه همدان و اصفهان را دربر می‌گیرد، تا حدودی روشن شود. در ادامه، اهمیت تاریخی این شهر در دوران اسلامی و شرحی از خاندان بنی‌عجل که مدتی امارت آنجا را برعهده داشتند، بصورت مفصل ارائه شده است.

با توجه به اینکه بزرگان و مشاهیری از جمله، ابودلف قاسم بن عیسی عجلی، محمدبن حسین معروف به دندان، محمد بن عبدالملک کرجی، ابوالعباس ادیب کرجی، قاضی کافی کرجی، ابوالفضل کرجی و ... از بزرگان این شهر بوده‌اند، تلاش شده است در بخشی جداگانه به شرح حال آنان پرداخته شده است.

پیشینه تحقیق

با جستجوهای صورت گرفته این نتیجه به دست آمد که تا کنون اثر مستقل و پایان نامه‌ای درباره تاریخ و جغرافیا و مشاهیر کرج ابودلف، تألیف نشده است. تنها بخشی از رساله و کتاب‌هایی مانند *تاریخ آستانه عراق*، *گزارشنامه یا فقه اللغة اسامی امکنه*، *تاریخ اراک* و *فرمانروایان گمنام*، *شهر باستانی آستانه*، اطلاعاتی درباره این موضوع ارائه کرده اند.

تاریخ آستانه عراق رساله‌ای از محمدحسن خان اعتمادالسلطنه (۱۲۵۹-۱۳۱۳ ق) که علیرضا خزائلی آن را تصحیح نموده و با عنوان «معرفی شهر گمشده کرج ابودلف در اثری جغرافیایی از محمد حسن خان اعتمادالسلطنه» در مجله علمی _ پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان در سال ۱۳۸۵ ش به چاپ رسانیده است. اعتمادالسلطنه این رساله را در سال ۱۳۰۵ هجری قمری به دستور ناصر الدین شاه قاجار تألیف کرده است و نسخه خطی آن با شماره ۲۷۹ در کتابخانه ملی نگهداری می‌شود. در این رساله، اعتمادالسلطنه با استناد به متون تاریخی و جغرافیایی محل شهر کرج ابودلف را با شهر آستانه در ۳۰ کیلومتری جنوب شهر اراک، منطبق می‌داند. وی علاوه بر آن، از ترجمه متون کهن یونانی در آثار اروپایی استفاده نموده و حتی در ناحیه مزبور دست به تحقیقات میدانی و حفاریات زده است. او در ابتدا مکان شهر کرج ابودلف را همان شهر آستانه فعلی دانسته و گفته است که این روستا (شهر آستانه) به همراه چهار روستای دیگر موسوم به فرزین بود که در نزدیکی چشمه کیخسرو قرار داشت. اعتمادالسلطنه در این رساله به شناسایی این چشمه با تکیه بر متون کهن و افسانه‌هایی که درباره آن وجود دارد، پرداخته است.

دو کتاب *گزارشنامه یا فقه اللغة اسامی امکنه* و *کتاب تاریخ اراک*، نوشته ابراهیم دهگان، مطالب مختصری درباره کرج ابودلف با استناد به کتاب‌های جغرافیای تاریخی ذکر کرده‌اند. مؤلف در ابتدای کتاب *فقه اللغة* به صورت مختصر به کرج ابودلف و آل عجل در این شهر پرداخته و در ادامه شرح حال یازده تن از شخصیت‌های معروف این شهر از آغاز تا دوران

معاصر و نیز بناهای تاریخی آن از جمله امامزاده سهل بن علی را مورد بررسی قرار داده است. اطلاعات آقای دهگان در این کتاب به صورت پراکنده، مبهم و فاقد هر نوع ارجاع به منابع کهن است. در قسمتی از جلد اول کتاب *تاریخ اراک* نیز به آل عجل و دوران آل بویه و حکومت های دیگر در این شهر، به صورت اجمال و پراکنده، اشاره شده است که بدون مراجعه به منابع دست اول نمی توان از آنها بهره برد.

کتاب *فرمانروایان گمنام* تألیف پرویز اذکایی، تاریخ سیاسی دولت های گمنام و کوچک را از جمله آل عجل بیان کرده است. وی در بخش اول کتاب خود، امرای عجل در شهر کرج ابودلف را مورد بررسی قرار داده است. با اینکه بیشتر مطالب آقای اذکایی نقل قول- های مستقیم و طولانی است، ولی با این حال برخی از تحلیل های آن در فصل تاریخ سیاسی و حکومت خاندان عجل در کرج ابودلف مورد استفاده قرار گرفت.

کتاب *شهر باستانی آستانه* نوشته حجت الله عباسی، شامل مطالبی درباره جغرافیای تاریخی کرج ابودلف، امامزاده سهل بن علی، مشاهیر شهر کرج ابودلف و آستانه در دوران معاصر است. نویسنده در آن به صورت سطحی و بدون ارجاع به منابع دست اول و قدیمی، به موضوع پرداخته است و با توجه به اینکه فارغ التحصیل رشته مهندسی بوده، هیچ گونه دید تاریخی در نوشته هایش به چشم نمی خورد و بیشتر مطالب کتاب خود را از کتاب *گزارشنامه یا فقه اللغة* گرفته است. بنابراین با اینکه در بخشی از کتاب خود، جغرافیای تاریخی کرج ابودلف را بیان کرده، اما نمی توان با اطمینان به آن استناد کرد.

مقاله «ابودلف عجلی» تألیف صادق سجادی در *دائرة المعارف بزرگ اسلامی*، به شرح حال ابودلف، فعالیت های سیاسی و فعالیت های وی در زمینه شعر و ادب پرداخته است. بخش هایی از آن در تدوین شرح حال ابودلف عجلی مورد استفاده قرار گرفت.

مقاله «چشم اندازی از زوایای ناشناخته امامزاده سهل بن علی» نوشته حجت الله عباسی که در *فصلنامه راه دانش* به چاپ رسیده، بنای این امامزاده را توصیف کرده است. از این مقاله در بخش بناهای تاریخی به ویژه در توصیف بنای امامزاده سهل بن علی، بهره برده

شد. در آخر مقاله به امامزاده جعفر بن علی و فضل بن جعفر و بقعه‌های طوغان ترک، پیر اسماعیل و زاویه شیخ نجم الدین به صورت بسیار مجمل اشاره شده است.

سؤالات تحقیق

۱- با توجه به ابهامات موجود، کرج ابودلف با کدام قسمت از سرزمین امروزی ایران مطابقت دارد؟

۲- اهمیت این شهر در دوره اسلامی در چه پایه‌ای بوده است؟

۳- دوران آبادی این شهر چه زمانی بود و به چه علت از میان رفته است؟

فرضیه های تحقیق

۱- ظاهراً شهر آستانه در شهرستان شازند، در نزدیکی اراک، و احتمالاً بخشی از شهر فراهان و روستاهای اطراف آن جزئی از کرج ابودلف قدیم را شامل می‌شود.

۲- با در نظر گرفتن اینکه حاکمان کرج ابودلف در قرون اولیه اسلامی، یعنی خاندان عجل، از طوایف مهم شیعی در ایران بودند و همچنین علی بن بویه، در واقع دولت آل بویه را در این شهر پایه ریزی کرد، می‌توان گفت این شهر در تاریخ ایالت جبال و تاریخ تشیع در ایران اهمیت بسیار داشته است.

ضرورت و اهداف تحقیق

تاریخ‌نگاری محلی در حقیقت جزئی از تاریخ‌نگاری اسلامی و آگاهی‌های موجود در آن اغلب منحصر به فرد و معطوف به یک منطقه و محل جغرافیایی خاص است. این نوع تاریخ‌نگاری بیانگر شیوه زندگی مردم در شهرها و نواحی خاص و حاوی اطلاعاتی درباره جغرافیا، عجائب، محاسن، تاریخ بنای شهر، بانی آن، شرح حال مشاهیر شهر، سلسله‌های محلی، احوال اجتماعی و ... است. این رساله نیز به نوعی تاریخ‌نگاری محلی به شمار می‌رود که در آن سعی شده اطلاعات موجود درباره شهر کرج ابودلف گردآوری و تجزیه و

تحلیل گردد و با توجه به اینکه تا به حال اثر مستقلى با عنوان تاریخ، جغرافیا و مشاهیر شهر کرج ابودلف به صورت جامع تألیف نشده و تحقیقات صورت گرفته به صورت پراکنده است، لذا پژوهش درباره این موضوع ضروری می‌نماید.

هدف از تألیف این رساله ارائه پژوهشی به عرصه تاریخ‌نگاری محلی در ایران بوده است تا علاقمندان به رشته تاریخ و تمدن اسلام از آن بهره‌برند.

روش انجام تحقیق

در این رساله از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است. بر این اساس، اطلاعات و داده‌های تاریخی به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شد. علاوه بر آن با مسافرت به مکان موردنظر و عکس برداری و مصاحبه با مسئولان و سالخوردگان این شهر، به تحقیق میدانی و مشاهده مستقیم نیز پرداخته شده است.

ساختار تحقیق

رساله حاضر شامل مقدمه و چهار فصل به شرح زیر است:

در مقدمه پژوهش ضمن تبیین موضوع، سؤالات مطرح شده درباره پایان‌نامه و فرضیه‌ها، توضیحاتی درباره پیشینه تحقیق و روش کار ذکر شده است.

فصل اول درباره جغرافیای تاریخی کرج ابودلف است که در آن سعی بر این بود تا اطلاعاتی درباره وجه تسمیه و جغرافیای کرج ابودلف ارائه شود. در ادامه موقعیت شهر کرج ابودلف در گذر زمان، آب و هوا و مسافت آن با شهرهای مهم اطراف مورد کاوش قرار گرفت.

فصل دوم: تاریخ کرج ابودلف. این فصل حجم بیشتر رساله را به خود اختصاص داده که در آن تاریخ سیاسی مورد بررسی قرار گرفته است. در آن چگونگی فتح کرج ابودلف به دست مسلمانان و حوادث آن در دوره حکومت امویان مطرح شده و در ادامه که از دوره عباسیان شروع می‌شود، به ذکر حکومت خاندان عجل در کرج که از امیر ابودلف عجل

شروع و بعد از پنج امیر دیگر از این خاندان در زمان امارت بکر بن عبدالعزیز، دوره آنان در این شهر به سر می رسد، پرداخته ایم. همچنین تاریخ سیاسی کرج از دوره آل زیار تا روزگار شاه اسماعیل صفوی مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل سوم: اوضاع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کرج ابودلف. در این فصل به وضعیت دینی و مذهبی کرج، آثار و بناهای تاریخی و در انتها اوضاع اقتصادی این شهر پرداخته شده است.

فصل چهارم: مشاهیر کرج ابودلف: در این فصل که قسمت پایانی رساله را دربر می گیرد به شرح حال شخصیت‌های معروف پرداخته شده است. در مجموع از پنجاه و هشت شخصیت که منابع مختلف آنان را به شهر کرج ابودلف نسبت داده اند، سخن به میان آمده است. این مشاهیر بر اساس حروف الفبایی مرتب شده اند.

بررسی منابع و مآخذ

برای تدوین رساله، با توجه به موضوع و عنوان آن ضرورت داشت حجم گسترده‌ای از منابع و مآخذ با موضوعات متنوع، مطالعه و تجزیه و تحلیل شود. منابع و مآخذ مورد استفاده در رساله را می توان به شرح زیر تقسیم بندی کرد:

تاریخ های عمومی

کتاب های مذکور برای بازشناسی وضعیت سیاسی امرای آل عجل و رویدادهای رخ داده در شهر کرج ابودلف از دوران قبل از اسلام تا اوایل دوره صفویه اهمیت زیادی دارد. تعداد قابل توجهی از منابع مذکور مثل تاریخ طبری، الکامل فی التاریخ ابن اثیر، مروج الذهب مسعودی، تاریخ یعقوبی، البدء و التاریخ مقدسی، تاریخ سنی ملوک الارض و الانبیاء حمزه اصفهانی، مجمل التواریخ و القصص، تاریخ گردیزی، تاریخ گزیده مستوفی، حبیب السیر خواندمیر و ... در تدوین رساله نقش داشته‌اند. البته اهمیت برخی از آنها زیادتر بوده که از جمله می توان به موارد زیر اشاره کرد:

تاریخ طبری اثر ابوجعفر محمد بن جریر طبری (م ۳۱۰ ق). به جهت جامعیت و دقت مؤلف در نقل برخی جزئیات حوادث، به ویژه در بخش تاریخ سیاسی کرج ابودلف، اهمیت دارد.

مروج الذهب نوشته ابوالحسن علی بن حسین مسعودی (م ۳۴۶). گزارش‌های مسعودی درباره تاریخ سیاسی و دوران ابودلف عجلی منحصر به فرد است.

الکامل فی التاریخ اثر ابن اثیر (م ۶۱۰ ق). اطلاعات و گزارش‌های ابن اثیر به ویژه درباره حوادث بعد از طبری، درباره حوادثی که در دوران دولت‌های مختلف ایران در کرج ابودلف رخ داده، مورد استفاده و استناد فراوان قرار گرفت.

تاریخ‌های محلی

در تدوین تاریخ سیاسی کرج ابودلف متمر ثمر بودند. از جمله این کتاب‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تاریخ قم قمی، محاسن اصبهان مافروخی تاریخ سیستان، تاریخ طبرستان ابن اسفندیار و ... .

تاریخ قم اثر حسن بن محمد بن حسن قمی، تألیف شده در سال ۳۷۸ ق. این منبع اطلاعات مفیدی درباره وجه تسمیه شهر کرج، تاریخ سیاسی آن به ویژه در دوره عبدالعزیز و احمد بن عبدالعزیز و همچنین خراج و مذهب این شهر ارائه داده است.

تاریخ طبرستان ابن اسفندیار در سال ۶۱۳ ق تألیف گردیده است. در این کتاب مطالب ارزشمندی درباره تاریخ سیاسی امرای آل عجل از جمله عبدالعزیز بن ابودلف، احمد بن عبدالعزیز و بکر بن عبدالعزیز یافت شد که در تدوین این بخش مورد استفاده قرار گرفت.

تاریخ‌های دودمانی

این دسته از کتاب‌ها در تدوین تاریخ سیاسی این پایان نامه اهمیت داشتند. از جمله آنها تاریخ بیهقی، سیرت جلال الدین مینکبرنی نسوی، سلجوقنامه ظهیری، راحة الصدور فی آیه السرور راوندی، تاریخ دولت آل سلجوق عمادالدین و تاریخ جهانگشای جوینی هستند.